

DAVID CASTILLO

No miris enrere

David Castillo (Barcelona, 1961)

Conegut bàsicament com a poeta i periodista, David Castillo acumula un recorregut vital vertiginós i sempre en moviment que el porta, des de la seva afiliació el 1976 a la CNT i la seva col·laboració més o menys visible en la contracultura barcelonina dels 70 fins a la direcció del suplement literari "Cultura" del diari Avui, des del 1992. Pel que fa a la seva poesia, els dos primers llibres –deixant de banda l'obra dispersa durant els 80– són una parella formada per *La muntanya russa* (1992) i *Tenebra* (1994). Els dos següents, amb un encara major reconeixement de la crítica, són els dos llibres bessons *Game Over* (Premi Carles Riba 1997) i *El pont de Mühlberg* (2000). A aquests quatre llibres hi hem d'afegir les dues novel·les que, des de l'autonomia, són un contínuum: *El cel de l'infern* (Premi Joan Crexells, publicada per Anagrama en castellà) i *No miris enrere* (Premi Sant Jordi 2001, publicada per Anagrama en castellà).

En castellà, a més, també ha publicat dues antologies, *Bandera negra* (Madrid, 2001) i *En Tierra de nadie* (Màlaga, 2002). Una de les seves darreres aportacions ha estat el llibre *Menta i altres poemes* (L'Esguard, 2005), que recupera poemes ja publicats amb diverses correccions, poemes inèdits i un CD que testimonia l'afortunat encontre entre la veu del poeta i el jazz de David Mengual i la seva banda.

[resum]

El militant anarquista Dani Cajal és en l'actualitat un periodista i escriptor que no ha aconseguit bastir una vida sentimental sòlida i que no ha pogut abandonar un passat de lluita que el va fer passar per la presó i per la Nicaragua revolucionària. La mort d'un amic a la presó de Saragossa en circumstàncies estranyes l'empeny enrere amb violència i el durà a revisitar escenaris i retrobar els seus vells amics. Tot ha canviat i, en un *thriller* sentimental des de l'angoixa, viatjarà pel Marroc i acabarà a Rio de Janeiro entre bars que tanquen i que el deixen sol.

[fragment]

La ciutat se m'obre sota els peus com un immens cargol esclafat. El vent que xiula entre les antenes se sent encara més poderós que la remor dels carrers, que la intensitat de les sirenes de les ambulàncies o dels clàxons dels cotxes, que arriben aquí dalt com una música de fons, aliena però constant, monòtona. La ciutat quadriculada, com un exèrcit de soldadets format, l'escenificació d'un gran teatre, no deixa de ser una broma davant el caos urbanístic general, aquest Camp de Mart on no queda lliure ni el cel,

ocupat pels avions que busquen les pistes d'aterratge del Prat i els helicòpters de la policia que no paren de travessar una vista davant la qual se m'incrementa miopia. A l'esquerra, les xemeneies del Besòs, poc més enllà del Poblenou, el meu barri natal; a la dreta, lluny, les pistes de l'aeroport. I jo aquí com un estaquirot entre les ruïnes de l'antiaeri que defensava Barcelona com jo l'he estimada, enmig de bombes, desolació i caos. Ha estat aquesta la meva sort? És això una mentalitat romàntica? Foteses.

El dipòsit de la muntanya del Carmel està, encara, més abandonat que les restes de l'antiaeri. Ara diuen que ho acabaran d'enderrocar tot plegat. A qui li molesta la voyeurista i desendregada muntanya del Carmel? D'entrada, van caure les barraques i les casetes que no disposaven de plànols. Ara atacaran el que no van poder liquidar el 1992. A causa dels Jocs Olímpics, aleshores tenien pressa, havien de demostrar que Barcelona era una ciutat civilitzada. No podien pujar un mur com es va fer per a l'Exposició del 1929 a Montjuïc perquè els visitants no veiessin les barraques dels obrers que havien bastit els pavellons. Actualment, tot depèn de les comunicacions i res millor que una muntanya que no vol ningú per instal·lar-hi unes antenes. El pretext serà el mirador, l'excusa políticament correcta per posar fi als forats, plens de pintades i d'obscenitats, i a les escales que abans es movien entre les construccions atrotinades. Se'n salvarà alguna cosa, de tots nosaltres?

Aquest antiaeri brut i abandonat podria ser com el príncep feliç d'Oscar Wilde. Primer va intentar defensar la ciutat dels bombardejos dels avions alemanys i italians i dels vaixells franquistes. Devia rebre molts impactes dels cabrons que van castigar la ciutat durant tres anys. Només cal veure la quantitat de sots que encara es conserven al cim de la muntanya Pelada, la germana del Carmel, allà a la dreta. Després, la fortificació de l'antiaeri havia de ser el nucli per aixoplugar la gent més pobra que havia vingut buscant sort. Al voltant de l'antiaeri, s'hi alçarien centenars de barraques que s'anirien convertint en un dels campaments més grans de Barcelona. Construïen les edificacions de nit perquè la policia no ho impedís. On és, ara, aquella gent? Han prosperat? S'han catalanitzat? Han creat una família? Sí. Aquest era l'objectiu: la família, perpetuar-se, fer-se un racó al món, tenir un nínxol de propietat per poder-hi arxivar el silenci entre els quatre ossos artrítics de tant treballar.

[ressenya llibre]

En la seva segona novel·la, David Castillo obre foc amb un primer capítol a mode de preàmbul lúcid i demolidor. Esguarda la ciutat des de dalt, des del Carmel –el més baix esglaó de la pugna social pel sou– i li propina una crítica per altiva i per ufana. Tomba l'esquena. Mira endins. El protagonista, en constant translació amb el propi autor, dóna voltes, sacseja el seu passat i el seu present i cada cop que vol aferrar alguna cosa se li escapa. És un home perplex. Amb quaranta-cinc anys i en un temps marcat per l'homogeneïtzació i la coherència, no sap reaccionar, no sap deixar el lema

"Canviar el món" pel "Canviar-nos a nosaltres mateixos". I ja fa tard. "A la merda amb la coherència", li etziba a Clara, la seva jove amant, filla d'un exiliat republicà. La inestabilitat d'aquesta relació l'acompanyarà durant tots els sotracs que relata la novel·la.

L'estranya mort a la presó d'un antic company de batalles marca l'inici d'una intriga que es veurà de seguida arrossegada per un conflicte obstaculitzador entre el passat que rebrota i el present que llangueix. La novel·la resol l'enigma, però no l'home, que entra al passat, i escriu per no viure el present. L'amor, els amics, les lluites ideològiques i l'adaptació necessària a un present que rebutgen i que els presta total indiferència menen un vertiginós relat ple de nuses literàries que s'enrosquen en la pell i el coll del lector. Asfíxia: tot menys mirar endavant. Castillo reprèn, a partir de la història de la Barcelona obrera i anarquista, el desencant que els principals autors europeus de la seva generació han disseccionat sense miraments. Ells van conèixer la utopia i ells han viscut la frustració: no han volgut o no han sabut reincorporar-se a través del buidat ideològic que molts dels seus companys de files han fet.

En aquest desencant hi té un gran paper l'amor i el sexe. Dos conceptes que segons el pla traçat anaven junts, però que en una mena d'improvisació traumàtica acaben tenint vida independent. I no hi ha gaire cosa més, perquè Dani Cajal, el protagonista, desconfia dels seus amics i del seu passat; ja res no li serveix. Ni tan sols mitificar les lluites del passat el reconforta: tot el que en queda, d'allò, ha pres un altre sentit. Parla alhora d'una patologia generacional (causada aquí per una transició democràtica que va passar factures ben diferents) i d'una ciutat concreta, Barcelona, que la literatura encara ha de descobrir en la seva complexitat i en les seves febleses. El personatge bascula entre el malalt que sofreix i el qui és un confinat en un espai que avorreix.

El llenguatge de Castillo en les seves novel·les no dista gaire del que fa servir habitualment en els seus poemes. És una de les veus més pròpies de l'actual literatura catalana: llenguatge precís i eixut, frases que no avancen enmig d'una nebulosa biogràfica, deutes a la cultura anglosaxona i a la cultura autòctona alhora, una cançó solitària que gira, desviacions de tota mena i una lucidesa que ben sovint esfereix. L'autor és unívoc en la conclusió, i complex en la mirada: les ferides del temps tenen el mateix grau d'amargor, però són fruit de moltes tempestes que se sobreposen.

Les contradiccions vessen i fins i tot el propi text, per amor a la certesa de la vida, repeteix i es nega, defuig una construcció evolutiva i omple amb Virgili i Ovidi uns debats sentimentals desbocats. En els seus poemes i en les seves novel·les, Castillo dreça una passarel·la que multiplica i connecta molts punts aparentment isolats. Dani Cajal és espectador d'aquesta multiplicació dolorosa: és ell el resultat d'una realitat que es debat entre l'idealisme i la pobra supervivència. Canviar el món, canviar-nos a nosaltres o no fer res i testimoniar-ho. Perquè, si no fos per l'escriptura del propi llibre –el temps present–, aquestes vivències no serien res més que unes vacances infructuoses al seu passat.

Eduard Escoffet
octubre mmvi

<http://propost.org/escoffet>